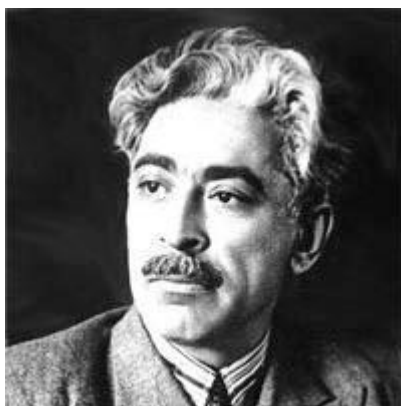

*Sumqayıt şəhər Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana sistemi
S.Vurğun adına Mərkəzi Kitabxana
Metodika – biblioqrafiya şöbəsi*

Azərbaycan poeziyasının korifeyi

Səməd Vurğun - 110

Sumqayıt - 2016

Həyatı

Səməd Yusif oğlu Vəkilov 21 mart 1906-cı ildə Qazax qəzasının Yuxarı Salahlı kəndində bəy nəslinə mənsub ailədə anadan olmuşdur. Kosalı ağaları, sonradan isə Vəkilovlar adlanan nəslin azı 400 illik tarixi məlumdur. Şairin anası da həmin nəsiləndir. Atası Yusif ağa kənddə, ömrünün son illərini isə Qazax şəhərində yaşamışdır. Gözəl saz ifaçısı olması məlumdur. Şair uşaq illərini doğma kəndində keçirmiş, ibtidai təhsilini kəndəki rus-tatar məktəbində almışdır. Onun 6 yaşı olarkən anası Məhbub xanım 28 yaşında vəfat edir. Səməd atası Yusif ağanın və ana nənəsi Aişə xanımın himayəsində böyüyür. Şairin ana babası Mehdixan ağa Köhənsal təxəllüsü ilə tanınan el şairi idi. Şairin ana nənəsi Aişə xanım görkəmli Azərbaycan şairi və dövlət xadimi Molla Pənah Vaqifin nəslindən idi.

1918-ci ildə görkəmli ədəbiyyatşünas və maarifçi Firudin bəy Köçərli Qori müəllimlər seminariyasının Azərbaycan şöbəsini Qazaxa köçürərək, Qazax müəllimlər seminariyasını təşkil edir. Bu məktəbə qəbul olunan kənd uşaqları arasında Səməd və Mehdixan Vəkilov (1902-1975) qardaşları da var idi. Mehdixan Vəkilov Səmədin böyük və yeganə qardaşı olmuşdur. Qardaşı Hacıməmməd və bacısı Nabat isə uşaq yaşlarında vəfat etmişdilər. Firudin bəy Köçərlinin həyat yoldaşı Badisəba xanım Köçərli də şairin yaxın qohumu idi.

Səməd Vurğun seminariyanı bitirdikdən sonra (1924) Qazax, Quba və Gəncədə Azərbaycan dili və ədəbiyyatını tədris etməyə başlayır. 1920-1930 illərdə şairin səsi ciddi surətdə ədəbi mühitin və geniş oxucu kütlələrinin nəzərini cəlb edir. 1930-cu illərdə o, Aleksandr Puşkinin "Yevgeni Onegin", Maksim Qorkinin "Qız və ölüm", Şota Rustavelinin "Pələng dərisi geymiş pəhləvan", Nizami Gəncəvinin "Leyli və Məcnun" əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə edir. Səməd Vəkilov gəncliyində hər şeylə maraqlanan, həssas, bununla yanaşı çox qətiyyətli, möhkəm iradəli, hazırcavab olmuşdur. Təhsilə başladığı ilk günlərdən ondakı fitri istedad özünü göstərmişdir. Bu illərdə o, Vaqif, Vidadi, Zakir və Sabir yaradıcılığı ilə yanaşı, Puşkin və Lermontovun, türk şairlərindən Tofiq Fikrət, Namiq Kamal, Mehmed Eminin əsərləri ilə də tanış olur. Mələhətli səsi olduğundan gözəl oxuyur, məharətlə saz və skripka çalır, şeir deyir, həvəskar tamaşalarda çıxış edirdi. 1922-ci ildə şairin atası Yusif ağa, bir il sonra isə nənəsi Aişə xanım vəfat edir. Bundan sonra Səmədə və qardaşı Mehdixana onların bibisi qızı pedaqoq Xanqızı (Biji, yeni, bacı) Vəkilova qayğı göstərir.

Yaradıcılığı

Səməd Vurğun ilk şeirlərini seminariyada oxuyarkən qələmə alır. Şairin ilk qələm təcrübəsi olan bu lirik qoşmalar seminariyanın divar qəzetində çap olunurdu. Seminariyanı bitirməsi münasibətilə yazdığı "Cavanlara xitab" şeiri gənc Səmədin ilk çap əsəri olub 1924-cü ildə Tiflisdə çıxan "Yeni fikir" qəzetində dərc olunmuşdur.

Poeziya get-gedə onun bütün varlığına hakim kəsilir. Gənc şair öz xalqını, vətənini, doğma torpağının əsrarəngiz təbiətini sevdiyi üçün özünə "Vurğun" təxəllüsünü götürür. Digər bir versiyaya görə isə sevdiyi qıza ünvanladığı şeirləri Vurğun təxəllüsü ilə imzalamış və beləcə də davam etmiş, tanınmışdır. 1929-cu ildə Səməd Vurğun İkinci Moskva Universitetinin ədəbiyyat fakültəsinə daxil olur. Moskvadakı təhsil illərində o, fəal yaradıcılıqla da məşğul olur. Həmin illər yazdığı siyasi məzmunlu və lirik şeirlər onun 1930-cu ildə çap olunmuş "Şairin andı" adlı ilk kitabında toplanmışdır.

1930-1940-cı illər Vurğun istedadının çiçəklənməsi və yüksəlişi dövrüdür. 1934-cü ildə şairin "Könül dəftəri" və 1935-ci ildə "Şeirlər" adlı kitabları nəşr olunmuşdur. Bu dövrdə şair, Azərbaycan poeziyasının dilini bir çox əcnəbi sözlərdən təmizləyərək, Azərbaycan ədəbiyyatını və dramaturgiyasını yeni əsərlər hesabına zənginləşdirmişdir. Yalnız 1935-ci ildə Səməd Vurğun 7 poema və 100-ə yaxın şeir yazmışdır. 1934-cü ildə yazılmış "Azərbaycan" şeiri Azərbaycan ədəbiyyatının incilərindəndir. Bu şeirdə şair öz vətəninin qədim tarixi, təbii gözəlliyi, nemətləri, xalqın xeyirxahlığı, açıqürəkliyi və qonaqpərvərliyini tərənnüm etmişdir. Elə həmin il Səməd Vurğunun şəxsi həyatında yenilik baş verir. Belə ki, o, Abdulla Şaiqin yaxın qohumu Xavər xanım Mirzəbəyova ilə ailə həyatı qurur.

1936-37-ci illərdə yeni əsərlər yazmaqla yanaşı tərcüməçiliklə də məşğul olaraq, Puşkinin "Yevgeni Onegin" mənzum romanını Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. Bu tərcüməsinə görə şairə Puşkin komitəsinin "A.S.Puşkin medalı" təqdim olunmuşdur. Bu illər şair Şota Rustavelinin "Pələng dərisi geymiş pəhvelən" əsərinin bir hissəsini böyük ustalıqla tərcümə etmiş, buna görə Gürcüstan SSR MİK-in fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir. Eləcə də şair Taras Şevçenkonun, İlya Çavçavadzenin və Cəmbül Cumayevin bir çox şeirlərini dilimizə tərcümə etmişdir. 1937-ci ilin ikinci yarısında Səməd Vurğun özünün ölməz dram əsərini – "Vaqif"i yazır. "Vaqif" dramını 3-4 həftə ərzində, heyrətləndirici bir sürətlə tamamlayan şair əsərdə Molla Pənah Vaqifin faciəli həyatını, şair böyüklüyünü, insanlıq kamilliyini ustalıqla, məhəbbətlə əks etdirmişdir. "Vaqif" dramına görə Səməd Vurğun 1941-ci ildə "Stalin mükafatı"na layiq görülmüşdür.

1937-1938-ci illərin qanlı repressiyaları Səməd Vurğundan yan keçməmişdir. Onun yüksək sənət qüdrəti, nüfuzu və ona olan xalq məhəbbətinə qışqanan adamlar şairi millətçilik böhtanları ilə ləkələmək və cərgədən çıxartmağa can atırdılar. Müxtəlif dairələrdə dəfələrlə "onun məsələsinə" baxılmış, böyük şair "ölüm və ya ölüm" dilemması qarşısında qalmalı olmuşdur. Şairi aidiyyəti idarələrə tez-tez çağırırdılar. Nizami Gəncəvinin 800 illik yubileyinə hazırlıq işində fəal iştirak edən Səməd Vurğun 1939-cu ildən başlayaraq Nizami haqqında məqalələr yazmış, elmi məruzələrlə çıxış etmiş, onun "Leyli və Məcnun" poemasını məharətlə Azərbaycan dilinə çevirmişdir. 1939-cu ildə şair inqilabçı Xanlar Səfərəliyevin həyatından bəhs edən ikinci mənzum dram əsəri olan "Xanlar"ı yazmışdır. Həmin il onun "Azad ilham" kitabı nəşr edilir. 1941-ci ildə Səməd Vurğun Nizaminin "Xosrov və Şirin" poemasının motivləri əsasında "Fərhad və Şirin" mənzum dramını yazır. Müharibə dövründə yazılmış bu dram əsərində böyük vətənpərvərlik duyğularının tərənnümü xüsusi mənə kəsb edirdi. Səməd Vurğun 1942-ci ildə bu əsərə görə ikinci dəfə "Stalin mükafatı"na layiq görülür.

Şairin yaradıcılığında Böyük Vətən müharibəsi dövrü xüsusi yer tutur. Müharibə illərində sənətkar 60-dan artıq şeir, bir neçə poema, o cümlədən "Bakının dastanı" poemasını yazmışdı. Bu illərdə Səməd Vurğun sənətinin şöhrət miqyası çox genişlənir. Onun yazdığı "Ukrayna partizanlarına" şeirinin mətnləri təyyarədən Ukrayna meşələrinə səpələnərək partizanlara çatdırılmışdı. 1943-cü ildə ABŞ-da keçirilən müharibə əleyhinə yazılmış ən dəyərli əsərlər müsabiqəsində şairin yazdığı "Ananın öyüdü" şeiri çox yüksək qiymətləndirilmiş və dünya ədəbiyyatında bu mövzuda yazılan ən qiymətli 20 əsərdən biri kimi Nyu-Yorkda çap etdirilərək hərbi tədbirlər arasında yayılmışdır. Müharibə illərində vətənpərvər şairin atəşli səsi ön cəbhədə, xəstəxanalarda, radioda daha əzəmətli səslənirdi. Müharibənin ağır şəraitində Səməd Vurğun Kırım, Mozdok, Qroznı, Novorossiysk cəbhələrində olmuşdur. 1943-cü ildə onun təşəbbüsü ilə hərbi tədbirlər, cəbhəçilər və onların doğmaları ilə görüşlər keçirmək üçün Füzuli adına Ziyalılar evi yaranmışdır. 1945-ci ildə yazdığı fəlsəfi dram olan "İnsan"da şair gələcəyi romantik vüsetlə əks etdirməyə çalışmış, müharibənin odlu-alovlu günləri içərisində insan zəkasının qüdrətini göstərmişdir. Şairin bu əsərdə yaratdığı "Qardaşlıq şəhəri"ndə dünyanın eyni arzu və ideallarla yaşayan insanları toplaşmışdır.

Səməd Vurğun təkcə məşhur şair deyil, eyni zamanda böyük alim, əvvəzsiz təşkilatçı və nəzəriyyəçi idi. 1945-ci ildə o, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının akademiki seçilmişdir. Elə həmin il Bakıda İranla Mədəni Əlaqələr Cəmiyyəti yaranır. Bu cəmiyyətin rəhbəri Səməd Vurğun təyin edilir. İlk gündən şair tərəfindən cəmiyyətin qarşısında duran vəzifələr təyin edilir. O, İran Azərbaycanı ilə Azərbaycan SSR arasında mədəni körpü yaradılması işində fəal iştirak edir. Ulu öndər Heydər Əliyev xalq şairi Səməd Vurğunun 90 illik yubileyinə həsr edilmiş gecədə çıxış edərək öz nitqində S.Vurğunun akademik fəaliyyətinə toxunmuşdur: "Səməd Vurğun eyni zamanda böyük alim, filosof idi. Səməd Vurğun Azərbaycan Elmlər Akademiyasının təsisçilərindən, yaradıcılarından biridir. Səməd Vurğun Elmlər Akademiyasının yaradılmasının təşəbbüsçülərindən biridir. O, sadəcə akademik seçilmiş bir adam deyil. Səməd Vurğun və məhz onun kimi Üzeyir Hacıbəyov, Heydər Hüseynov, Yusif Məmmədəliyev, Mustafabəy Topçubaşov, Mirzə İbrahimov və başqa belə insanların təşəbbüsü nəticəsində 1945-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyası yaranıb. Bu, böyük tarixi hadisədir. Burada Səməd Vurğunun xidmətləri böyükdür. Ən böyük xoşbəxtlik ondadır ki, Səməd Vurğun ömrünün son illərində həmin akademiyanın vitse-prezidenti vəzifəsini daşımışdır və Azərbaycan elminin, ədəbiyyatşünaslığının inkişafında çox əvəzsiz xidmətlər göstərmişdir."

Müharibədən sonrakı illərdə Səməd Vurğun görkəmli ictimai xadim kimi dünyada sülhün bərqərar olması işində fəal iştirak etmişdir. SSRİ Ali Sovetinin deputatı kimi şair 1947-ci ildə görkəmli ədəbiyyat və mədəniyyət xadimləri ilə birgə Londona səfər etmiş, yolüstü Berlində də olmuşdur. Burada şairi böyük sevinc gözləyirdi. Onun "Vaqif" dramı Berlin teatrında səhnəyə qoyulmuşdu. Teatrın yaradıcı kollektivinə müəlliflə görüşmək, onun fikrini öyrənmək çox maraqlı olur. Alman rejissoru kiçik dəyişiklik etmiş, Ağa Məhəmməd şah Qacarın obrazında Adolf Hitlerə məxsus cizgilər vermişdi. 1948-ci ildə Səməd Vurğun Polşanın Vrotslav şəhərində keçirilən Mədəniyyət Xadimlərinin Ümumdünya Konqresinin iştirakçısı olmuş, konqresdən qayıtdıqdan sonra "Zəncinin arzuları" poemasını yazmışdır. Həmin il poema Polşada çap edilmişdir. Xarici səfərlərlə bağlı yazdığı şeirlərini Səməd Vurğun məşhur "Avropa xatirələri" adı ilə çap etdirmişdir. 1951-ci ildə şair "Bolqar-sovet dostluğu cəmiyyəti"nin xəttilə Bolqarıstanda olmuşdur.

Səməd Vurğunun müharibədən sonrakı dövr yaradıcılığı da çox məhsuldar olmuşdur. Şair bir-birinin ardınca "Muğan" (1948), "Aygün" (1950-1951) və "Zamanın bayraqdarı" (1952) poemalarını qələmə almışdır. Həyatının son illərində yazdığı şeirləri onun yaradıcılığının yeni mərhələsini təşkil edir. Onlar rəngarəngliyi və poetikliyi ilə seçilən şeirlərdir. Bu şeirlər həyata bağlılıq, insanların dotluq və xeyirxahlıq kimi keyfiyyətlərini əks etdirməklə yanaşı, şairin vətən və xalq qarşısındakı müqəddəs borcunun ifadəsi idi.

Səməd Vurğunun bu illərdə yaradıcılıq uğurlarına baxmayaraq o, 1953-cü ildə haqsız hücumlara, təzyiqlərə məruz qalır. "Aygün" poeması tənqid edilir, şairin Moskvada çap edilmiş "Şairin hüquqları" məqaləsi ona qarşı hücumları daha da kəskinləşdirir. Respublika rəhbərliyinin göstərişi əsasında məqalə Azərbaycan Yazıçılar ittifaqında müzakirə edillir, onun əleyhinə məktub yazılıb Moskvaya göndərilir. Şair yenə də millətçilikdə təqsirləndirilir. Kitablarının kitabxanalardan, dramlarının səhnədən götürülməsinə göstəriş verilir. Şairə şəhərdən çıxmaq qadağan edilir. Lakin, həmin il Stalinin ölümündən sonra SSRİ və respublika rəhbərliyində baş verən dəyişikliklər nəticəsində bu tədbirlər baş tutmur. 1953-cü ildə ölkədə və respublikada böyük dəyişikliklər baş verir. 1954-cü ildə Səməd Vurğun Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti vəzifəsinə təyin edilir. İşlədiyi dövrdə ictimai elmlər qarşısında böyük problemlər qoyur, saatlarla bu problemlərin, elmi əsərlərin müzakirələrini keçirir, problemlərin həllini təşkil edir. Həddən ziyadə xeyirxah bir insan olan Səməd Vurğun vitse-prezident vəzifəsində çalışdığı zaman da, ayrı-ayrı insanlara öz kömək əlini uzatmışdır. Akademiklərdən Sara Aşurbəyovanın, Püstəxanım Əzizbəyovanın Elmlər Akademiyasına gəlmələri Səməd Vurğunla bağlıdır. Bundan əlavə, dilçi alimlərdən Türkan Əfəndiyeva, Vaqif Aslanov, filosof Camal Mustafayev, tarixçi Mahal Məmmədov və onlarla belə insanların elmə gəlməsi Səməd Vurğunun təkidi və köməkliliyi nəticəsində olub. Moskvaya oxumağa göndərdiyi aspirantların ailəsinə kömək edər, təqaüdü az olanlara maddi yardım göstərirdi. O zamanki SSRİ məkanında Səməd Vurğunun böyük nüfuzu var idi. O, müxtəlif illərdə SSRİ-nin ən yüksək orden və medalları ilə təltif edilmiş, sovet xalqlarının sevimli şairi olmuşdu. 1954-cü ildə Sovet Yazıçılarının İkinci Ümumittifaq Qurultayında "Sovet poeziyası haqqında" məruzəni Səməd Vurğun etmişdi. Çoxmillətli və həmin dövr üçün təxminən 200 mln.-luq SSRİ xalqları arasında azərbaycanlı şairin Qurultayda "Sovet poeziyası haqqında" məruzəni etməsi, bütövlüklə, Azərbaycan ədəbiyyatı, onun nümayəndələrinə və şəxsən, Səməd Vurğuna verilən olduqca böyük qiymət kimi dəyərləndirilə bilər.

Ölümü

1955-ci ilin oktyabr ayında Səməd Vurğun SSRİ nümayəndə heyəti tərkibində Vyetnama gedərkən yolda xəstələnir və səfərini yarımçıq saxlamalı olur. Çində onu Pekin xəstəxanalarından birində müayinə edirlər. Bir neçə həftədən sonra şair vətənə qayıdır. Onun xəstəliyi şiddətlənir. 1956-cı ilin martında Səməd Vurğunun 50 yaşı tamam olur. Şairin yubileyinin keçirilməsinə hazırlıqlar çərçivəsində Azərbaycan SSR rəhbərliyi tərəfindən "Azərbaycanın xalq şairi" adı təsis edilir və ilk dəfə bu ada Səməd Vurğun layiq görülür. May ayının 12-də opera və balet teatrında SSRİ-nin ədəbi ictimaiyyətinin və xarici qonaqların iştirakı ilə şairin təntənəli yubiley gecəsi keçirilir. Yubiley təntənəsindən iki həftə sonra 1956-cı il may ayının 27-də, saat 19:30-da şairin gözləri əbədi yumulur. May ayının 28-dən 30-na kimi şairin cənazəsi Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının binasında qoyulur. Şair may ayının 30-da Bakıda Fəxri Xiyabanda dəfn edilir.

Şairin övladları da atalarının yolunu davam etdirmiş və ədəbiyyat sahəsində böyük uğurlara imza atmışlar. Azərbaycan mədəniyyəti qarşısındakı xidmətlərinə görə oğlu Yusif Səmədoğlu Azərbaycanın xalq yazıçısı, Vaqif Səmədoğlu Azərbaycanın xalq şairi, qızı Aybəniz Vəkilova isə Əməkdar mədəniyyət işçisi fəxri adına layiq görülmüşdür.

- Xalq yazıçısı Yusif Səmədoğlunun atasıdır.
- Əməkdar incəsənət işçisi Aybəniz Vəkilovanın atasıdır.
- Xalq şairi Vaqif Səmədoğlunun atasıdır.
- İctimai-siyasi xadim Mehdixan Vəkilovun qardaşıdır.

Xatirəsi

1976-cı ildə şairin 70 illiyi münasibətilə buraxılmış poçt markası

2006-cı ildə şairin 100 illiyi münasibətilə buraxılmış poçt markası

Şairin adı ölümündən sonra müxtəlif yerlərdə əbədiləşmişdir. Bakıda şairin möhtəşəm heykəli ucaldılmış, meydana və mərkəzi küçələrdən birinə şairin adı verilmişdir.

Bundan başqa, Azərbaycan Rus Dram Teatrı, neft tankeri də Səməd Vurğunun adını daşıyır. Mossovetin qərarı ilə Moskva küçələrindən biri, Kiyev şəhərində kitabxana, Düşənbə şəhərində 57 nömrəli məktəb və Bolqarıstanda texnikum şairin adını daşıyır.

Respublikamızın bütün rayonlarında Səməd Vurğun adına onlarla məktəb, mədəniyyət evi, kitabxana, küçə və park vardır. Vaxtilə respublikada bir çox kolxoz və sovxozlar da şairin adını daşıyırdılar. Şəhər və kəndlərdə şairin heykəlləri, büstləri qoyulmuşdur.

1975-ci ildə Bakıda Sovet ədəbiyyatı günlərində ölkənin ədəbi ictimaiyyətinin iştirakı ilə "Səməd Vurğunun ev-muzeyi"nin təntənəli açılışı olmuş və bir il sonra, 1976-cı ildə şairin doğma kəndi Yuxarı Salahlıda ev-muzeyin filialı – "Səməd Vurğunun poeziya evi" yaradılmışdır.

Filmoqrafiya

1. Komsomol nəsli (film, 1938)
2. Səməd Vurğun (film, 1958)
3. Aygün (film, 1960)
4. Səməd Vurğun (film, 1966)
5. Muğanın dastanı (film, 1968)
6. Xalq şairi Səməd Vurğun (film, 1969)
7. Yeddi oğul istərəm... (film, 1970)
8. Səməd Vurğun (film, 1976)
9. Nə yaxşı ki, dünyada Səməd Vurğun var (film, 1976)
10. Vurğun ocağı (film, 2003)
11. Monoloq (film, 1987)
12. Hər şey olduğu kimi. Beşinci film. Rəşid Behbudov (film, 2000)
13. Qəmbər Hüseynli (film, 2007)
14. Üç zirvənin fatehi (film, 2008)
- 15.

Əsərlərinə tamaşalar

- Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrı - Fərhad və Şirin (2002)
-

Səirlərinə musiqi əsərləri

- Vaqif (opera)
- Humay (balet)
- Mələkxanım Əyyubova - Şəfqət bacısı, musiqisi Üzeyir Hacıbəyovundur.

Səirləri

1. Cavanlara xitab (1924)	24. Çəkil! (1927)
2. Maydan (1925)	25. Onu görürkən... (1927)
3. Şikəstəyə məktub (1926)	26. Sorma aqıl kimsələrdən, sorma heç
4. Göygöl (Əhməd Cavada) (1926)	dünya nədir (1927)
5. Sızıltılarım (Möhtərəm və əziz	27. İllər, qərinələr keçirsə aləm (1927)
Hüseyn Cavidə) (1926)	28. Unut... (1927)
6. Bir gün məni lap boğurdu hicran	29. Dağlar (1927)
(1926)	30. Ana (1927)
7. Şuşa (1926)	31. Bizim dağların (1927)
8. Zeynal (1926)	32. Dan yıldızı (1927)
9. Səyahət (1927)	33. Bir qətrə yaş (1927)
10. Əyilmə (1927)	34. Ellər gözəli (1927)
11. Müəllimlik (1927)	35. Dağlar! Sizdəki bu böyüklük, vüqar
12. Şəki (1927)	(1927)
13. Orda... (1927)	36. Nə vaxt güləcəyəm? (1927)
14. Ondan da gözəldir (1927)	37. Şikayət (1927)
15. Şəki maralı (1927)	38. Sənət (1927)
16. Bəlkə (1927)	39. Ona... (1927)
17. Hazır olunuz (1927)	40. Salyan gözəli (1927)
18. Adsız şer (1927)	41. Həyata doğru (1928)
19. Məni (1927)	42. İşçi (1928)
20. El ayrılığı (1927)	43. İki körpə (1928)
21. Qadın (1927)	44. Andım (1928)
22. Bir qəlb ki, çalxanar, hər zaman coşar	45. Şeirim (1928)
(1927)	46. Acı gülüşlər (1928)
23. Dilcan dərəsi (1927)	47. Bir yaz sabahının ilk azanıydı (1928)

48. *Çəkdiyim ağrılar bir yana dursun* (1928)
49. *Ey uzaq göylərin yaxın elçisi* (1928)
50. *Matəm nəğməsi* (1928)
51. *İrəli...* (1928)
52. *Ömrün pərişan günləri* (1928)
53. *İngilis* (1928)
54. *Bahar şərqişi (körpələrə)* (1928)
55. *Sahildə* (1928)
56. *Həyat dedikləri şübhəli bir şey* (1928)
57. *Şeir* (1928)
58. *Uzaqlara doğru* (1928)
59. *Bayram qabağı* (1928)
60. *Kür çayı* (1929)
61. *Leylasız* (1929)
62. *Səhərə yaxın* (1929)
63. *ŞƏRQİN QAPISI* (1929)
64. *Vətən həsrəti* (1929)
65. *Şairin andı* (1929)
66. *Səfil qadın* (1929)
67. *Yeni dünya* (1929)
68. *Əmək və təbiət* (1929)
69. *İnqilab yurdu (Anam üçün)* (1929)
70. *Konsert axşamı* (1929)
71. *Hərəkət (Nazim Hikmətə)* (1929)
72. *Ölümün məhkəməsi* (1929)
73. *Ellər dünyası* (1929)
74. *Çörək dostu* (1929)
75. *Ayıq ol* (1929)
76. *Dostlar xəbəri* (1929)
77. *Aprel* (1930)
78. *Səriyyənin ölümü* (1930)
79. *Olduğum yer* (1930)
80. *Məktub* (1930)
81. *Fanar* (1930)
82. *Zərbəçilər* (1930)
83. *Dinlə mənə gözəl bahar!* (1930)
84. *Şairin səsi (Mikayıl Müşviqə)* (1930)
85. *Dönüş* (1930)
86. *Bir az gülmək üçün (Qardaşım Osman Sarıvəlliyyə)* (1930)
87. *Məktub* (1930)
88. *Tabut keçərkən* (1930)
89. *Mən bir əsgər kimi* (1930)
90. *Raport (Bakı mədən işçilərinə)* (1931)
91. *Kolxozçu qadına məktub* (1931)
92. *Ölən şeirlərim* (1931)
93. *Qızıl Şərq* (1931)
94. *Pambıqçılar* (1931)
95. *Cavabımız* (1931)
96. *Tikanlı sözlər* (1931)
97. *Şeir və xaltura* (1931)
98. *Yoldaş, Hinger, amxanaqo* (1931)
99. *Oktyabr günləri* (1931)
100. *Hücum* (1931)
101. *Sən o deyilsən, ah! Dəyişdin, döndün* (1931)
102. *Çalma!...* (1931)
103. *Keçdi günlər ki, sənə Hüsünə pərvanə kimi* (1931)
104. *Rot-front* (1932)
105. *Xavər* (1932)
106. *Sevgilim Xavərə* (1932)
107. *Salam* (1932)
108. *Aşığın dərdi* (1932)
109. *Yoldaş komandan* (1932)
110. *Bahar* (1932)
111. *Komsomol marşı* (1932)
112. *Cinayət* (1933)
113. *Bizim bayram* (1933)
114. *Sevgi* (1933)
115. *Sevirəm* (1933)
116. *Bəzək və zinət* (1933)
117. *Anamın dərdi* (1933)
118. *Sevgilimin qılığı* (1933)
119. *Dəniz gəzintisi* (1933)
120. *Çənə söhbəti* (1933)
121. *Cəbhədə* (1933)
122. *Sabahın türküsü* (1934)
123. *Şairin sevgilisinə* (1934)
124. *Böyük revolyutsiya* (1934)
125. *Vətən ordusu* (1934)
126. *Qafqaz* (1934)
127. *Böyük ədib* (1934)
128. *Əhli-qələm* (1934)
129. *Həsret* (1934)
130. *Sənət eşqi* (1935)
131. *Ordenli qəhrəman* (1935)
132. *Azərbaycan (torpağın tələbi)* (1935)
133. *Şairin albomundan* (1935)
134. *Alqış* (1935)
135. *Tərənə* (1935)
136. *Natəvan* (1935)
137. *Leyla (ilk təyyarəçi qız Leylaya)* (1935)
138. *Təbriz gözəlinə* (1935)
139. *Şairin ölümü* (1935)
140. *A köhlən atım!* (1935)
141. *Azərbaycan* (1935)
142. *Sərgüzəşt* (1935)
143. *Zərdüştün xülyaları* (1935)
144. *Füzulinin dərdi* (1935)
145. *Kislovodskidə* (1935)
146. *Klim Voroşilova (Yoldaşlıq məktubu)* (1936)
147. *Söz buketi (May şənliyinə)* (1936)
148. *Azad ilham* (1936)
149. *Səmimiyyət yolçusu* (1936)

150. *Yadıma düşdü* (1936)
151. *Sənət ustasına* (1936)
152. *Böyük şairin şərəfinə* (1936)
153. *Günəşin keşiyində* (1936)
154. *Çınarın şikayəti* (1936)
155. *Sabirin şərəfinə* (1936)
156. *Sünbül* (1936)
157. *Anam qəlini* (1936)
158. *Lənkəran şeirləri* (1936)
159. *Ölüm xəbərçilərində* (1937)
160. *Pravdanın yubileyinə* (1937)
161. *Səadət nəğməsi* (1937)
162. *Qanlı bazar* (1937)
163. *Bahar və mən* (1937)
164. *Şeirimizin ağsaqqalı* (1937)
165. *Bayrağım* (1937)
166. *Bir arzu* (1937)
167. *Danışaq* (1937)
168. *Bülbül* (1937)
169. *Bənövşə* (1937)
170. *Səhər-səhər* (1937)
171. *On iki dekabr* (1937)
172. *Bayram qabağı* (Oktyabrın XX ildönümünə) (1937)
173. *Dargöz* (1937)
174. *Bülbül və bağban* (1937)
175. *Omrümün gündəliyindən* (1937)
176. *Böhtan* (1937)
177. *Azərbaycan* (1938)
178. *Aşıq qardaşıma* (1938)
179. *Karyerist* (1938)
180. *Çil toyuğun tək yumurtası* (1938)
181. *İncə xanım* (1938)
182. *Xeyrə-şərə yaramaz* (1938)
183. *Mavzoley* (1938)
184. *Qızıl əsgər* (1938)
185. *Şadlıq* (1938)
186. *Sədaqət* (1938)
187. *Böyük bir kitab var bizim həyatda* (1938)
188. *Bizim gəncliyə* (1939)
189. *Xəyal* (1939)
190. *Qızcığaz* (1939)
191. *Fitnə* (1939)
192. *Nizami* (1939)
193. *Ürəyi xain adam* (1939)
194. *Kommunist* (1939)
195. *David* (1939)
196. *Ləzgi qızı* (1939)
197. *Qəhrəmanın heykəli* (1939)
198. *Samur çayı* (1939)
199. *Pioner marşı* (1939)
200. *20 bahar* (1940)
201. *Ala gözlər* (1940)
202. *Təzə il* (1940)
203. *Şam* (1941)
204. *Mıs-mıs* (1941)
205. *Həyat eşqi* (1941)
206. *Vətənin keşiyində* (1941)
207. *Ananın öyüdü* (1941)
208. *Şəfqət bacısı* (1941)
209. *Qızıl şahinlər* (1941)
210. *Qoca qəhrəmanın çıxışı* (1941)
211. *Tarla nəğməsi* (1941)
212. *Daşların bağrından gövhər çəkərik...* (1941)
213. *Rus ordusu* (1941)
214. *Komsomol marşı* (1941)
215. *Qəhrəmanın hünəri* (1941)
216. *Pioner marşı* (1941)
217. *Sənəm qarının pıçılıtları* (1941)
218. *Uşaq bağçası* (1941)
219. *İgid şahin* (1941)
220. *Məhəbbət* (1941)
221. *Bütün xalqlar, qəbilələr od içindən çıxacaqdır* (1941)
222. *Sovqat* (1941)
223. *Moskva* (1941)
224. *Oktyabr* (1941)
225. *Ukrayna partizanları* (1942)
226. *Azərbaycan balası* (1942)
227. *Salam, Moskva!* (1942)
228. *Həyat fəlsəfəsi* (1942)
229. *Şairin salamı* (1942)
230. *Yanğın* (1942)
231. *Partizan Babaş* (1942)
232. *Daşsalahlı yoldaşlara* (1942)
233. *Dağlar* (1943)
234. *Gülə-Gülə* (1943)
235. *Qızxanımın hünəri* (1943)
236. *Qoca qartal* (1943)
237. *Göz aydınlığı* (1943)
238. *Bayramınız mübarək* (1943)
239. *Salam, dostum!* (Mustafa bəy Topçubaşova) (1943)
240. *İlham pərisi* (Mirzağa Əliyeva) (1943)
241. *Mənə belə söyləyirlər* (1943)
242. *Bayraqdar* (1943)
243. *Adsız qəhrəman* (1943)
244. *Göyərçin* (1943)
245. *Ürək* (1943)
246. *Qəzəl* (1943)
247. *Gələcəyin toy-bayramı* (1943)
248. *Dörd söz* (1943)
249. *İlk bahar və mən* (1944)
250. *Dərman verin!* (1944)
251. *Nəsibimiz səadətlə ilk bahardır!* (1944)

252. Gəlməsəniz də! (1944)
 253. Sözlən şöhrəti (1944)
 254. İstiqbal təranəsi (1944)
 255. Şair, nə tez qocaldın sən? ! (1944)
 256. Təzə il sovuqatı (1944)
 257. Qəhrəmanın ölümü (1944)
 258. Qızıl ordu (1945)
 259. Zəfər bayrağı (1945)
 260. İyirmi beş bahar (1945)
 261. Qərinədən-qərinəyə (1945)
 262. Zəfər bayramı (1945)
 263. Böyük bəstəkar (1945)
 264. Mənim arzum (1945)
 265. Mənim səsim (1945)
 266. Ah, paxıllar (1945)
 267. Dəliləvi (1945)
 268. Mənim rübabım (1946)
 269. Unudulmuş tək məzar (1946)
 270. Təbrizin şairlər məclisinə (1946)
 271. Yandırılan kitablar (1947)
 272. Yer həsrəti (1947)
 273. Təyyarə meydanı (1947)
 274. Berlin (1947)
 275. Reyxstaq (1947)
 276. Ana heykəli (1947)
 277. Alman bənnası və sovet zabiti (1947)
 278. Məhəbbət ilhama çağırır məni! (1948)
 279. Bəstəkar (1948)
 280. İslam (1948)
 281. Eşq olsun sənətkara! (1948)
 282. Körpünün həsrəti (1948)
 283. Düşüncələr (1949)
 284. Deyin, gülün, övladlarım! (1949)
 285. Mənim andım (1949)
 286. Dinlə, Xavər (1949)
 287. Ana və körpə (1949)
 288. Eduard Maze (1950)
 289. Qoca şərşə günəş doğur... (1950)
 290. Rəssamın son əsəri (1950)
 291. Ziyafət (1950)
 292. Marksın qəbri üstündə (1950)
 293. London qarısı (1950)
 294. Kiçik şəhər (1950)
 295. Lenin (1951)
 296. Bütün Bakı ürəyimdə bir şer olur...
 (1951)
 297. Xavərə (1951)
 298. Bahar düşüncələri (1953)
 299. Belələri də var (1953)
 300. Muxəmmət (1953)
 301. Şair, nə tez qocaldın sən! (1953)
 302. Lalə (1954)
 303. Mən tələsmirəm... (1954)
 304. Musa Cəlilə (1954)

305. Gədəkcə (1955)
 306. Yada sal məni (1955)
 307. Qürbət eldə (1955)
 308. Dostluq hədiyyəsi (1955)

Yazılma tarixi məlum olmayan şeirlər

309. Dağlar
 310. Şikayət
 311. Qəzəl
 312. Qəzəl
 313. Qəzəl
 314. Qəzəl
 315. Vurğunun
 316. Gözlərin!
 317. Xanım
 318. Qızıl xatirə
 319. Yaxın gəl, gözəl qız. Yaxın gəl bir az
 320. Sən gələndə bizim eldə yaz olur
 321. Marş
 322. Lenin
 323. Sərhədçilər marşı
 324. Bir dağ ətəyinə, lap aşikarə
 325. Bəlkə bu dünyadan əl üzdüm artıq
 326. Yenə xəstəliyim, əski halım var
 327. Fikrətin rəsmi qarşısında
 328. Gördüklərim
 329. Mən o deyiləm
 330. Fəqət siz!
 331. Gedərkən sükuta gecənin qəlbi
 332. Soyuq-Soyuq yenə bir qış axşamı
 333. Ah, bu qürbət məni dağıtdı, sökdü

Poemalar

1. Komsomol poeması 1933
 2. Muradxan 1933
 3. Xumar 1933
 4. Lökbatan 1933
 5. Kənd səhəri 1933
 6. Ölüm kürsüsü 1934
 7. Macəra 1935
 8. Acı xatirələr 1935
 9. 26-lar 1935
 10. Qız qayası 1935
 11. Aslan qayası 1935
 12. Bulaq əfsanəsi 1935
 13. Dar ağacı 1935
 14. Ölən məhəbbət 1935
 15. Talıstan 1935
 16. Üsyan 1936
 17. Bəsti 1937
 18. Yazla qışın dəyişməsi 1937
 19. Ayın Əfsanəsi (Aybeniz) 1941
 20. Hüzmüz və Əhriman 1943
 21. Bakının dastanı 1944

22.	<i>Zəncinin arzuları</i> 1948	1.	<i>Vaqif</i> 1937
23.	<i>Muğan</i> 1948-1949	2.	<i>Xanlar</i> 1939
24.	<i>Leninin kitabı</i> 1950	3.	<i>Fərhad və şirin</i> 1939-1941
25.	<i>Aygün</i> 1950-1951	4.	<i>İnsan</i> 1945
26.	<i>Zamanın bayraqdarı</i> 1952	5.	<i>Şairin həyatı</i>
		6.	<i>İki sevgi</i> 1940-1941

Dramlar

Azərbaycan dilində kitabları

1. **Şairin andı.** Bakı. Azərneşr.1930
2. **Fanar.** Bakı. Azərneşr.1932
3. **Könül dəftəri.** Bakı. Azərneşr.1934
4. **Şerlər.** Bakı. Azərneşr.1935
5. **Azad ilham.** Bakı. Azərneşr.1939
6. **Səadət uğrunda.** Bakı. Azərneşr.1942
7. **Talıstan.** Bakı. Azərneşr.1944
8. **Ayın əfsanəsi** (Aybəniz). Bakı. Uşaqgəncneşr.1945
9. **İstiqbal təranəsi.** Bakı. Azərneşr.1947
10. **Muğan.** Bakı. Azərneşr.1949
11. **Zəncinin arzuları.** (Ərəb əlifbası ilə) Bakı.1949
12. **Dram əsərləri.** Bakı. Azərneşr.1950
13. **Dünyanın xəritəsi.** Bakı. Azərneşr.1951
14. **Seçilmiş əsərlər** 3 cild. Bakı. Azərneşr.1954-1955
15. **Dram əsərləri.** Bakı. Azərneşr.1955
16. **Çiçək.** Bakı. Uşaqgəncneşr.1957
17. **Lirika.** Bakı. Azərneşr. 1957
18. **Poemalar.** Bakı. Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı. 1959
19. **Əsərləri** 6 cild. Bakı. Elm. 1960-1972
20. **Komsomol poeması.** Bakı. Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı. 1966
21. **Böyük sənət uğrunda.** (məqalələr) Bakı. Gənclik. 1970
22. **Vaqif** (dram). Bakı. Gənclik. 1973
23. **Dram əsərləri.** Bakı. Azərneşr. 1974
24. **Deyin. gülün. övladlarım.** Bakı .Gənclik .1974
25. **Seçilmiş əsərləri** 2 cild. Bakı .Yazıçı.1976
26. **Azərbaycan.** Bakı. Azərneşr. 1976
27. **Ayın əfsanəsi.** Bakı . Maarif. 1977
28. **Ölüm kürsüsü** (Azərbaycan və rus dilində). Bakı. Gənclik. 1982
29. **Azərbaycan. Azərbaycan.** (ərəb əlifbası ilə) Bakı. Yazıçı.1984
30. **Seçilmiş əsərləri.** Yeddicildliyin 4 cildi. Bakı. Elm. 1985-1986
31. **Seçilmiş əsərləri.** Bakı. Maarif. 1986
32. **Mən tələsmirəm.** Bakı. Gənclik. 1988
33. **A köhlən atım.** Bakı. Gənclik. 1989
34. **Seçilmiş əsərləri.** 4 cildliyin I cildi. Bakı. Şərq-Qərb. 1996
35. **Yada sal məni.** Bakı. Gənclik. 2003
36. **Aygün.** Bakı. Adiloğlu. 2003
37. **Xavərə.** Bakı. Adiloğlu. 2003
38. **Seçilmiş əsərləri.** Bakı. Adiloğlu. 2004
39. **Seçilmiş əsərləri.** 5 cild. Bakı. Şərq-Qərb. 2005
- 40.

Ev muzeyi

Dahi Azərbaycan şairi, görkəmli dramaturq, alim, ictimai xadim, iki dəfə Dövlət mükafatı laureatı Səməd Vurğunun (1906-1956) ev-muzeyi Azərbaycanda yazıçı və bəstəkarların xatirəsini əbədiləşdirmək üçün yaradılmış ilk memorial muzeydir. Muzey XIX əsrdə inşa edilmiş yaşayış binasının III mərtəbəsində altı otaqlı mənzildə yerləşir. Səməd Vurğun ömrünün son illərini bu mənzildə yaşamış, gərgin yaradıcılıq və ictimai fəaliyyətlə məşğul olmuşdur.

Respublika hökumətinin qərarı ilə 1974-cü ildə təşkil edilən ev-muzeyinin 1975-ci il oktyabrın 6-da tənənəli açılışı olmuşdur.

Ötən müddətdə muzeyin fondu xeyli zənginləşmiş, yeni ekspozisiya bölmələri yaradılmış, şairin həyat və yaradıcılığı ilə bağlı gərgin araşdırmalar aparılmışdır. Toplama işi muzeyin fəaliyyətinin əsasıdır. Bu iş planlı surətdə, həm də ayrı-ayrı mövzular üzrə aparılır. Məhz bunun nəticəsində Vurğuna aid xatirə əşyaları, orijinal fotoşəkillər, rəsm əsərləri, əlyazmalar, tədqiqat əsərləri, hədiyyələr, ötən illərin qəzet-jurnalları və s. materiallar muzeyin fondunu zənginləşdirmişdir. Hal-hazırda (2005-ci ildə) ekspozatların ümumi sayı 16000-dən artıqdır.

Şairin vətəndə - Qazax rayonunun Yuxarı Salahlı kəndində muzeyin filialı olan "Poeziya evi" fəaliyyətdədir. Muzey həmçinin Bakıda və rayonlarda şairlə bağlı təşkil olunan muzey və güşələrin yaranmasına və zənginləşməsinə yaxından köməklik göstərir. Muzeydəki üç otaq - şairin iş otağı, qonaq və yataq otaqları onun sağlığında olduğu kimi saxlanılır. Digər üç otaqda isə Vurğunun həyat və yaradıcılığını, ictimai fəaliyyətini, xatirəsinin əbədiləşdirilməsini əks etdirən ekspozisiya yaradılmışdır.

Şairin iş otağı - kabineti. Hər şey sadə, hər şey adi. Yazı stolu, stullar, kitablarla dolu şkaflar. Yazı stolunun üstündə şairin son əlyazmaları, ömür vəfa etmədiyi üçün çəkə bilmədiyi papirosları, avtoqələmi, həyat yoldaşı ilə övladlarının birgə çəkirdikləri fotosəkil və şairin ən çox sevdiyi bənövşə gülünün rəmzi kimi kiçik səbətdə süni bənövşə qoyulmuşdur. "Vaqif", "Fərhad və Şirin", "İnsan", "Aygün" və bir çox başqa sənət inciləri, məqalələr, çıxışlar bir zamanlar bu yazı stolunun arxasında ərsəyə gəlmişdir.

Şairin qonaq otağı onun sağlığında olduğu kimi qorunub saxlanılır. Səməd Vurğun məşhur şair olmaqla yanaşı, həm də açıqürəkli insan, qonaqpərvər ev sahibi idi. Bu qonaq otağına tez-tez şairin dostları - yazıçılar, bəstəkarlar, rəssamlar, kənd zəhmətkeşləri və onun istedadının pərəstişkarları toplanırdı.

Otaqdakı royal da böyük marağa səbəb olur. Bu royalda vaxtilə Səməd Vurğunun əvvəlki mənzilində tez-tez qonaq olmuş Azərbaycan milli operasının banisi Üzeyir Hacıbəyov, eləcə də məşhur bəstəkarlarımızdan Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Səid Rüstəmov öz əsərlərini ifa etmişlər.

Qonaq otağında həmçinin 1944-cü ildə xalq rəssamı Mikayıl Abdullayev tərəfindən şairin ilk naturadan çəkilmiş portreti nümayiş etdirilir. Səməd Vurğun burada öz bağında, dərin düşüncələr aləmində təsvir olunmuşdur. Qiymətli eksponatlar arasında bir saat da var. Səməd Vurğun dünyasını dəyişdiyi zaman, 1956-cı il mayın 27-də axşam saat 8:30-da şairin həyat yoldaşı Xavər xanım həmin saatı dayandırmışdır.

Memorial otaqlarından sonuncusu şairin yataq otağıdır. Burada da hər şey sağlığında olduğu kimi qorunub saxlanılır...

Muzeydə əhatə dairəsi çox geniş olan kütləvi işlər də görülür. İldə iki dəfə, martın 21-də və mayın 27-də şairin "Xatirə günləri" keçirilir. Müxtəlif vaxtlarda Səməd Vurğunun xatirəsinə həsr olunmuş tədbirlərdə görkəmli elm və mədəniyyət xadimləri, şairin qələm dostları, o dövrün ədəbi gəncliyi iştirak etmişlər. Bir vaxtlar şairin xatirə məclislərində onun haqqında öz ürək sözlərini söyləmiş insanların əksəriyyəti indi özləri xatirələrdə yaşayırlar...

Şairlə bağlı tədbirlərlə yanaşı, ev-muzeyində ayrı-ayrı ədəbi hadisələrə, şairin qələm dostlarının yubileylərinə, tarixi günlərə həsr olunmuş tədbirlərin keçirilməsi, eləcə də bu tədbirlərdən bir çoxunun respublikada ilk dəfə olaraq məhz bu muzeydə (Azərbaycan Demokratik Respublikasının ildönümü: tədbir və sərgi - 1988, Hacı Zeynalabdin Tağıyevin anadan olmasının 150 illiyi: tədbir və sərgi - 1989) təşkil olunması respublika ictimaiyyətində xüsusi maraq doğurmuşdur.

Muzeyə gələn tamaşaçılar və tədbir iştirakçıları böyük şairin həyat və yaradıcılığını çox maraqla izləyir, onun səsinin lent yazısına böyük məhəbbətlə qulaq asır, şairi müxtəlif illərdə

əks etdirən kino-xronikaya çox həyəcanla bırırlar. Onlar muzeydə keçirdikləri hissləri, şairə olan hədsiz məhəbbətlərini rəy kitablarında qeyd edirlər. Rəy kitablarında Muzeyin fəaliyyəti də qiymətləndirilir, xoş ürək sözləri yazılır. Muzeyə ən böyük qiyməti ümummilli liderimiz Heydər Əliyev vermiş, rəy kitabına aşağıdakı sözləri yazmışdır: "Bu gün böyük şair Səməd Vurğunun 90 illik yubileyini qeyd edərkən 1975-ci ilin oktyabr ayını xatırlayıram. O günlər ölməz Səməd Vurğunun ev-muzeyinin tənənəli açılışı oldu. Ötən illər muzey Səməd Vurğunun həyat və yaradıcılığını təbliğ etmək üçün çox iş görüb, xalqımızın mədəniyyətinin inkişafına böyük xidmət göstərib. Əminəm ki Səməd Vurğunun ədəbi irsi daim yaşayacaq. Muzey ölkəmizin görkəmli mədəniyyət ocağı kimi bu şərəfli işə bundan sonra da xidmət edəcəkdir."

S.Vurğun haqqında müdriklərin fikirləri

**HƏR BÖYÜK DÜHANIN XƏZİNƏSİNDƏN
SADƏ BİR İNCİ DƏ DÖVLƏTDİR BİZƏ!**

Səməd Vurğun

Məmməd Əmin Rəsulzadə («Çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatı» əsərindən):

- «Vaqif» XVIII yüzillikdə yaşamış məşhur Azərbaycan şairi Mola Pənah Vaqifin həyat və əsərlərindən ilham almaqla yazılmışdır... Azərbaycan vətənpərvərliyinə rəvac verən bu pyes çağdaş Azərbaycan səhnəsinin ən uğurlu əsəri sayılır. Səmədin dili, şairlik qüdrəti və vətənpərvərliyi necə anlaması haqqında bir fikir yaratmaq üçün onun bu mənzuməsindən bəzi yerləri birgə gözdən keçirək...

Üzeyir Hacıbəyov

- Mən poeziyanı musiqisiz təsəvvür edə bilmirəm. Bu mənada Səmədin şerləri əvəzsizdir.

Lui Araqon (Fransa):

- Mən Səməd Vurğunun Sovet Yazıçılarının II Ümumittifaq qurultayında nitqini dinlədikdə dünyada baş verən böyük dəyişikliklər barədə fikirləşirdim... ..O, necə də böyük bir ilham və ehtirasla böyük sovet şairlərini epik poemalar və mənzun romanlar yaratmağa ruhlandırır. Səməd Vurğun müasir dünya ədəbiyyatının iftixarıdır.

Uolter Mey (İngiltərə):

- Füsunkar Azərbaycanı, ağ saçlı Qafqazı vəsf edən Səməd Vurğun təkəcə bizim yox, bütün dairələrin və gələcək nəsillərin müasiri olaraq qalır və qalacaq. Mən onun poeziyasını hədsiz dərəcədə sevirəm. Dünyaya belə bir ilhamlı nəğməkar bəxş etmiş torpağa – Azərbaycan torpağına və xalqına minnətdarlığımı bildirirəm.

Bilfrid Brants (Almaniya):

- Mən Səməd Vurğunun ədəbi şöhrəti, onun ədəbiyyatda mövqeyi haqqında onu deyə bilərəm ki, bu «Vətən sevgisi ilə yanan sənətkar» müasir Azərbaycan ədəbiyyatının milli ənənələri ilə müasirliyi özündə birləşdirən ən görkəmli nümayəndəsidir.

Nazim Hikmət (Türkiyə):

- Səməd Vurğun poeziyamızın planetidir. Bu planetin günəşi, ulduzları sönməzdir. Səməd Vurğun - qardaş dillərimizin böyük xalq şairi, dillərimiz yaşadığıca əbədi yaşayacaqdır.

İlhami Emin (Yuqoslaviya):

Şer yaşadığıca, söz yaşadığıca, Vurğun kəsiləcək Vurğuna hər kəs.

A. Zayonçkovski (Polşa):

- Bütün dünya xalqları kimi, Polşa xalqı da Azərbaycan şairi Səməd Vurğunun poeziyasını çox sevir. Elə təkəcə «Azərbaycan» şerinə görə ona xalq nəğməkarı demək mümkündür. Çünki S.Vurğun burada Vətənin ən əlamətdar keyfiyyətlərini ümumiləşdirir.

Miroslav İvanoviç (Çexoslovakiya):

- Vurğun bizə ona görə əzizdir ki, onun poeziyasında xalqın ruhu, doğma torpağın ruhu yaşayır. Məhz buna görə də o, həqiqi xalq şairidir və daim xalq şairi olaraq qalacaqdır.

Georgi Strumski (Bolqarıstan):

- «Vurğun» ləqəbi seçib əsərlərini belə imzalamaq necə də gözəl, həm də cəsur bir addımdır. Özü də Şərq poeziyası üçün ənənəvi gözəlliyin vurğunu yox, yaradıcısı olduğun yeni həyatın vurğunu...

Yan Sudrabkain (Litva):

... Səməd Vurğunun şerlərini oxuyarkən biz onun özünü görür, səsinə eşidir, qəlbinin hərərətini duyuruq. Elə bil şəffaf güzgüdə bütün geniş, hüdudsuz səmanı əks etdirən mavi gölə baxırsan. Mənə elə gəlir ki, isti yay gecəsində eyvana çıxmışam. Hər tərəfdən növbənöv güllərin, növbənöv meyvələrin insanı məst edən ətri gəlir.

Andris Veyan (Latviya):

- Mən Səməd Vurğunun sözlərini indi də yada salıram, xüsusən qələmim çətin işləyəndə. Budur, 1956-cı ildir... Xəzər sahilindəyəm. Bakıda küləklər oynaşır. Bahar fəslidir. Amma qəlbimiz kədərli. Axı, biz Səməd Vurğunun «son» yubiley məclisinin qonaqlarıyıq. Danışmaqdan çox susuruq, həyat haqqında, əbədiyyət haqqında düşüncələrə dalırıq...

Antanas Venslova (Litva):

- Mən Səməd Vurğunla Moskvada, Yazıçılar İttifaqında, İttifaqın plenum və iclaslarında, Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti oğurluğunda, SSRİ Ali Sovetinin sessiyalarında, ümumdünya sülh konqresində tez-tez görüşmüşəm. Onu həmişə sadə, xeyirxah və nəcib, səmimi dost və gözəl şair kimi görmək olardı. Poeziyanı o, sözün əsl mənasında nə qədər sevmək mümkündürsə, bir o qədər böyük məhəbbətlə sevirdi. Poeziyasız onun həyatını təsəvvür etmək çətin idi. O, qardaş xalqların yaxından tanıdığı və alqışladığı böyük istedad idi...
...Səməd Vurğunun nəğmələri, onun adı, bəli, şair və insanın adı şərəfli əbədiyyətə qovuşacaqdır...

Aleksandr Fadeyev (Rusiya):

- Onun ülvi poeziyası xalqımızın poeziyasının ən yaxşı əsərləri kəhkəşanında parlaq ulduz kim şəfəq saçır. Müxtəlif millətlərə mənsub olan milyonlar bu poeziyanı sevirlər. Mən çoxdan bu poeziyanın məftunuyam... Dostlar-həyatımızda ən böyük səadətdir və nə yaxşı ki, dünyada Səməd Vurğun var!

Mixail Şoloxov (Rusiya):

- Elə təkçə onun xarici görünüşünün özü bədii əsər üçün müdrik bir obraz idi. O, gözəl və evəzsiz insan idi. Onun ölümü biz yazıçıların qəlbinə, ürəyinə dağ çəkdi...

Konstantin Simonov (Rusiya):

- Səməd gözəl şair, mərd insan və sədaqətli dost idi. O, həqiqi xalqlar dostluğunun, şairlər arasındakı dostluğun nə demək olduğunu çox gözəl bilirdi. Məhz buna görə də ölkəmizin hər yerində və onun hüdudları xaricində Səmədin çoxlu dostları vardı...

Yemilian Bukov (Moldaviya):

- Səməd Vurğun böyük həflərlə yazılan əsl insan idi. O, həyatı, insanı çox yüksək qiymətləndirirdi və buna görə də hamının ürəyinə tez yol tapırdı. Bəzən sənə o qədər sadə görünürdü ki, belə bir nəhəng istedad sahibi olduğunu təsəvvürə gətirə bilmirdin...
...Azərbaycan xalqına eşq olsun ki, adı böyük həflərlə yazılan bir İnsanı-mənim Səməd Vurğunumu dünyaya gətirmişdir!

Maksim Rılski (Ukrayna):

- Səməd Vurğun ədəbiyyatda həmişə yüksək, romantik, poetik üslubu bəzi ədəbiyyatçıların qanadsız təsvirçiliyinə qarşı qoymuş və bu üslubu ehtirasla müdafiə etmişdir...O, yalnız böyük poetik istedad deyil, həm də parlaq, dərin zəkaya və böyük ürəyə malik insan idi.

Boris Oleynik(Ukrayna):

Mən Səməd Vurğundan danışanda onu cismən saf bilirəm, axı həqiqi şairlər heç vaxt ölmür, onlar yalnız həyatdan yaddaşlara köçürlər

Maksim Tank (Belorusiya):

- O, xalqına təkəcə şəri ilə deyil, qəlbinin bütün hərərəti ilə, şairliyin bütün nəğməkarlıq qüvvəsi ilə xidmət etmişdir. Onun ecazkar orijinal lirikası, dramları misilsiz qiymətə malikdir. Bu əsərlər Azərbaycan poeziyasının üslubunun və dilinin formalaşmasında böyük rol oynamış, bütün çoxmillətli ədəbiyyatımızın inkişafına müsbət təsir göstərmişdir.

Petrus Brovka (Belarusiya):

- O, təkəcə qardaş Azərbaycanın yox, bütün sovet xalqlarının şairi idi. Onun müdrik ağılı, həssas, xeyirxah ürəyi vardı və buna görə də dostları Səməd Vurğuna dərin məhəbbət bəsləyirdilər.

Damdinsurengiyın Urianxay (Monqolustan):

- Səməd Vurğunla mən, minlərlə yaşıdlarım kimi, hələ uşaqlıq çağlarından tanışam. Monqol dilinə tərcümə edilmiş «Zəncinin arzuları» poemasını monqol uşaqlarının necə maraqla oxuduğunu indi də xatırlayıram. Bu alovlu əsər bizim dərslərlərə salınmışdır.

Əbülqasım Lahuti (Tacikstan):

Səmədin üzünü gördüyüm zaman,
Cismimə can gəldi, gözümə işıq.
Şairlər vətəni Azərbaycan da,
Onun sənətilə tapmış yaraşlıq.

Qafur Qulam (Özbəkistan):

- Azərbaycan-qədim odlar ölkəsi xöşbəxtdir ki, dahi Səməd Vurğunu yetirib. Səməd başdan-başa istedad idi, yalnız şer üçün doğulmuşdu... Qardaş Azərbaycan xalqının misilsiz mənəvi keyfiyyətlərini dostum Səmədin poeziyası vasitəsilə öyrənmişəm.

Anuar Əlimcanov (Qazaxıstan):

- Səməd Vurğunu təkəcə Azərbaycanda, yaxud Sovet İttifaqında deyil, xarici ölkələrdə də tanıyırlar. Mən ərəb ölkələrinə, İrana və Asiyanın digər ölkələrinə çox səfərlər etməli olmuşam, sovet ədəbiyyatından söz düşəndə hər yerdə Səməd Vurğunun da şerini eşitmişəm.

Berdi Kerbabayev (Türkmənistan):

- Səmədi bir dəfə görəndə onun hər bir hərəkətini, baxışını ömrü böyu unutmaz. Səməddə bir igid, bir qartal görkəmi vardır. O, mübahisədən çəkinməz, ta həqiqət aydın olana qədər mübahisə edərdi. O, dumanlı xasiyyəti, dumanlı sözləri sevməzdi.

Çingiz Aytmatov (Qırğızıstan):

- Dünyanın mədəniyyət irsinə Qərbdə Homerdən Puşkinədək, Şərqdə Füzulidən Səməd Vurğunadək neçə-neçə nəsillərin təxəyyül qüdrəti və təcrübəsi sərf olunmuşdur.

Mustay Kərim (Başqırdastan):

- Bütün ədəbiyyatların ulu ustadları var ki, yaradıcılıqları boyu çiyinlərində ağır, şərəfli bir yük aparıblar və bu, dünyanın böyük ədəbiyyatları sırasında öz xalqının, öz torpağının adı olub, ucalıb. Səməd Vurğun da belə ulu ustadlardandı.

David Kuqultinov (Kalmıkıstan):

- Səməd Vurğun Sovet İttifaqının elə emosional şairlərindən biri idi ki, təkəcə Azərbaycan ədəbiyyatı deyil, həm də bütün SSRİ xalqları ədəbiyyatını öz zəmanəsi səviyyəsinə qaldırmağın

vacibliyini dərk etmişdi... Buna görə də mən onun əziz surətini, onun qanadlı poeziyasını, onun qiymətli yaradıcılığını ömürlük ürəyimdə yaşadıram.

Georgi Leonidze (Gürcüstan):

- Səməd Vurğun Azərbaycan sovet poeziyasının balı və südü, duzu və çörəyidir, öz xalqının canlı təcəssümüdür. Onun parlaq, qüdrətli istedadı önündə baş əyirəm. Səməd Vurğunun adı bizim hamımıza yaxın və əzizdir. Onun poeziyasının sönməz şəfəqi Azərbaycan və gürcü xalqlarının nəhayətsiz dostluğu yolunda əbədi şölə saçacaqdır.

Rəsul Həmzətov (Dağıstan):

- Səməd Vurğun Azərbaycan poeziyasının ağ saçlı qartalı, Azərbaycan sovet ədəbiyyatının atası və oğludur. Azərbaycan və Səməd Vurğun bir-birindən ayrılmazdır. Azərbaycan və Səməd Vurğun eyni məfhumdur, çünki Səməd xalqının ən yaxşı xüsusiyyətlərini – onun sadəliyini, cəsarətini, dərin zəkasını və istedadını təcəssüm etdirir.

Səməd Vurğunun həyat və yaradıcılığının xronologiyası

Səməd Vurğun **21 mart 1906**-cı ildə **Qazax qəzasının Yuxarı Salahlı** kəndində bəy nəslinə mənsub ailədə anadan olmuşdur.

Şairin ilk çap əsəri olan "Cavanlara xitab" şeiri **1924-cü ildə** Tiflisdə çıxan "Yeni fikir" qəzetində dərc olunmuşdur. Bu şeiri o, seminariyanı qurtarması münasibətilə yazmışdı.

Poeziya get-gedə şairin bütün varlığına hakim kəsilir. Gənc şair öz xalqını, vətəni, doğma torpağının əsrarəngiz təbiətini sevdiyi üçün özünə "Vurğun" təxəllüsünü götürür. Digər bir versiyaya görə isə sevdiyi qıza ünvanladığı şeirləri Vurğun təxəllüsü ilə imzalamış və beləcə də davam etmiş, tanınmışdır.

1929-cu ildə Səməd Vurğun İkinci Moskva Universitetinin ədəbiyyat fakültəsinə daxil olur. Moskvadakı təhsil illərində o, fəal yaradıcılıqla da məşğul olur.

Həmin illər yazdığı siyasi məzmunlu və lirik şeirlər onun **1930-cu ildə** çap olunmuş "Şairin andı" adlı ilk kitabında toplanmışdır.

1930-1940-cı illər Vurğun istedadının çiçəklənməsi və yüksəlişi dövrüdür.

1934-cü ildə şairin "Könül dəftəri" və **1935-ci ildə** "Şeirlər" adlı kitabları nəşr olunmuşdur. Bu dövrdə şair, Azərbaycan poeziyasının dilini bir çox əcnəbi sözlərdən təmizləyərək, Azərbaycan ədəbiyyatını və dramaturgiyasını yeni əsərlər hesabına zənginləşdirmişdir.

Yalnız **1935-ci ildə** Səməd Vurğun 7 poema və 100-ə yaxın şeir yazmışdır. **1934-cü ildə** yazılmış "Azərbaycan" şeiri Azərbaycan ədəbiyyatının incilərindəndir. Bu şeirdə şair öz vətəninin qədim tarixi, təbii gözəlliyi, nemətləri, xalqın xeyirxahlığı, açıqürəkliyi və qonaqpərvərliyini tərənnüm etmişdir.

Elə həmin il Səməd Vurğunun şəxsi həyatında yenilik baş verir. Belə ki, o, **Abdulla Səiqin** yaxın qohumu Xavər xanım Mirzəbəyova ilə ailə həyatı qurur.

1936-37-ci illərdə yeni əsərlər yazmaqla yanaşı tərcüməçiliklə də məşğul olaraq, Puşkinin "Yevgeni Onegin" mənzum romanını Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir.

"Vaqif" dramına görə Səməd Vurğun **1941-ci ildə** "Stalin mükafatı"na layiq görülmüşdür.

1941-ci ildə Səməd Vurğun Nizaminin "Xosrov və Şirin" poemasının motivləri əsasında "Fərhad və Şirin" mənzum dramını yazır.

1945-cı ildə o, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının akademiki seçilmişdir.

1948-ci ildə Səməd Vurğun Polşanın Vrotslav şəhərində keçirilən Mədəniyyət Xadimlərinin Ümumdünya Konqresinin iştirakçısı olmuş, konqresdən qayıtdıqdan sonra "Zəncinin arzuları" poemasını yazmışdır.

1954-cü ildə Səməd Vurğun Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti vəzifəsinə təyin edilir.

1955-ci ilin oktyabr ayında Səməd Vurğun SSRİ nümayəndə heyəti tərkibində Vyetnama gedərkən yolda xəstələnir və səfərini yarımçıq saxlamalı olur.

1956-cı ilin martında Səməd Vurğunun 50 yaşı tamam olur.

Şairin yubileyinin keçirilməsinə hazırlıqlar çərçivəsində Azərbaycan SSR rəhbərliyi tərəfindən **"Azərbaycanın xalq şairi"** adı təsis edilir və ilk dəfə bu ada Səməd Vurğun layiq görülür.

May ayının 12-də opera və balet teatrında SSRİ-nin ədəbi ictimaiyyətinin və xarici qonaqların iştirakı ilə şairin təntənəli yubiley gecəsi keçirilir.

Yubiley təntənəsindən iki həftə sonra **1956-cı il may ayının 27-də, saat 19:30-da** şairin gözləri əbədi yumulur.

Kitabxanalarda təbliği metodikası

Bu il Xalq şairi S.Vurğunun 110 illiyidir. Bu məqsədlə bir çox məktəb və kitabxanalarda, ümumiyyətlə mədəni-maarif ocaqlarında tədbirlər keçiriləcək. Keçirilən tədbirlərdə ilk növbədə sərginin təşkili vacibdir. “**S.Vurğun -110**” başlıqlı kitab sərgisi tərtib oluna bilər. Sərgidə S.Vurğunun irsini təbliğ edən əsərlərin toplusu, haqqında yazılmış kitablar, dövrü mətbuatda dərc olunmuş qəzet və jurnal məqalələrinin foto-surətindən də istifadə etmək olar. Həmçinin, yazıçının öz dilindən, ədəbi qəhrəmanlarının dilindən deyilmiş məşhur şüarlar, görkəmli şəxsiyyətlərin yazıçı haqqında deyilmiş sitatları sərgini oxucular üçün daha da maraqlı edə bilər.

Sərginin nümunəsi

Başlıq: S.Vurğun -110

_____ 1 _____

Portreti

_____ 2 _____

Görkəmli elm və incəsənət xadimləri S.Vurğun haqqında

_____ 3 _____

Yarım başlıq: S.Vurğun yaradıcılığı

_____ 4 _____

Seçilmiş əsərləri

_____ 5 _____

Haqqında

_____ 6 _____

Sitat

_____ 8 _____

S.Vurğun haqqında xatirələr _____ 7 _____

Oxucuların sevimli yazığımızın yaradıcılığı haqqında nə bildiklərini öyrənmək üçün test şəklində sorğu keçirmək məqsəduyğun olar.

Testlərdən nümunələr təqdim edirik:

1. S.Vurğun neçənci illər arasında yaşayıb fəaliyyət göstərmişdir?

- A) 1905-1960
- B) 1910-1955
- C) 1906-1956**
- D) 1903-1939

2. "Şeirlər" adlı kitabı neçənci ildə nəşr edilmişdir?

- A) 1905
- B) 1935**
- C) 1900
- D) 1910

3. "Azərbaycan" şeiri neçənci ildə yazılmışdır?

- A) 1930
- B) 1932
- C) 1936
- D) 1934**

4. "Fərhad və Şirin" mənzum dramını neçənci ildə yazmışdır?

- A) 1938
- B) 1945
- C) 1941**
- D) 1936

5. Şair neçənci ildə vəfat etmişdir?

- A) 1956**
- B) 1955
- C) 1967
- D) 1957

Kitabxanalarda həmçinin Səməd Vurğunun əsərləri ilə bağlı **kitab müzakirələri** keçirtmək olar. Belə ki, şairin bütün yaradıcılığında ən görkəmli yer tutan onun "Vaqif" tarixi mənzum dramının oxucularla müzakirəsini keçirmək çox maraqlı olardı. Səməd Vurğunun 60 il bundan əvvəl yaratdığı, Azərbaycan xalqının tarixinin müəyyən bir hissəsini əks etdirməsi baxımından bu gün də öz aktuallığını qoruyan, teatr səhnələrinin dəyərli tamaşası olan "Vaqif" pyesinin mədəniyyət, ədəbiyyat tariximizdə əhəmiyyətli rolu və yeri var. Hər bir azərbaycanlının ürəyinə yatan, başdan-ayağa oxunaqlı şeir misraları ilə dolu olan "Vaqif" əsəri Azərbaycan xalqına onun Molla Pənah Vaqif kimi bir şəxsiyyətini tanıdan dərin fəlsəfi fikirləri əks etdirən bir əsərdir. Etiraf etməliyik ki, Səməd Vurğunun "Vaqif" əsəri yarananadək Molla Pənah Vaqif xalqın arasında geniş tətbiq olunmamışdı və xalq onu o qədər də tanımırdı. Şübhəsiz ki, ədəbiyyatçılar, ziyalılar, şer pərəstişkarları Vaqifin şerlərini yaxşı bilirdilər. Ancaq Vaqifi geniş tanımaq, onu xalqa daha da yaxınlaşdırmaq, Vaqifin şəxsiyyətini açmaq, onun surətini xalqa göstərmək və Vaqifi xalqa doğma etmək - bunların hamısını Səməd Vurğun etdi. Biz 1873-cü ildə Şərqdə ilk dəfə yaranmış, Azərbaycan teatrları ilə, onun tarixi ilə həmişə fəxr etmişik, edirik. Ancaq Azərbaycan Dram Teatrının tarixində "Vaqif" pyesi bir inqilab oldu. Azərbaycan teatrının ən parlaq səhifələrindən biri "Vaqif" pyesidir, onun yaranmasıdır və uzun illər onun teatrımızın səhnəsində olmasıdır. "Vaqif" pyesi, eyni zamanda teatrımızın görkəmli sənətkarlarını daha da yüksəltdi. Bu gün biz Vaqifin şəkllərini, heykəlini görürük. Amma həqiqətdə Vaqifin fotosəkli olmayıb. Vaqifin şəklini də Səməd Vurğun və Vaqif rolunu oynayan böyük sənətkarımız, aktyorumuz Ələsgər Ələsgərov və Azərbaycan Dövlət Dram Teatrları yaratmışdır.

"Vaqifi gətirirlər.

Qacar: (heyrətlə)

- Aha, baş əyməyir hüzurumda bu!

Şeyx:

- Yoxdur vicdanında qanun qorxusu

Qacar: (Vaqifə)

- Şair, hökmdarın hüzurundasən!"

Görəsən, bu misra nə vaxt gəlib Vurğunun beyninə? O bu misranı qələmə alanda hansı hissləri keçirib, kimlər düşüb yadına? 1797-ci ili xatırlayıb, yoxsa yaşadığı 1937-ci ili? O, şair babası Vaqifin taleyini düşünüb, yoxsa özünün, qələm dostlarının? M.Vəkilov həmin günləri belə xatırlayıb: "...qələm dostlarının taleyi onu narahat edirdi. Səməd Vurğun ziddiyyətli düşüncələr içində hər gün, hər gecə qocalırdı. Məhz belə bir zamanda, od kimi yandıran iztirablar, daxili ürək çırpıntıları və tərəddüdlər içində o, "Vaqif"i yazdı. S.Vurğun öz taleyinə əvvəlcədən acıyaraq Vidadinin dili ilə deyirdi:

Şairdir, qəlbi var, şirin sözü var,
Böyük bir ölkənin onda gözü var.
O ölsə... dağlar da dil deyib ağlar,
Əfv edin, yaxşılıq qalır yadigar".

Müzakirənin gedişində aparıcı oxuculara aşağıdakı suallarla müraciət edə bilər:

1. Əsərin əsas xüsusiyyəti nədən ibarətdir?
2. Əsərdə S.Vurğun xalqına kimi tanıtılmışdır?
3. "Vaqifi gətirirlər.

Qacar: (heyətlə)

- Aha, baş əyməyir hüzurumda bu!

Şeyx:

- Yoxdur vicdanında qanun qorxusu

Qacar: (Vaqifə)

- Şair, hökmdarın hüzurundasən!"

Görəsən, bu misra nə vaxt gəlib Vurğunun beyninə? O bu misranı qələmə alanda hansı hissləri keçirib, kimlər düşüb yadına?

S.Vurğunun 110 illiyi ilə əlaqədar **oxucu konfransının** keçirilməsi də məqsədəuyğundur.

Oxucu konfransının mözuları:

1. S. Vurğunun həyat və yaradıcılığı
2. S. Vurğunun əsərləri
3. "Vaqif" dramının əsas xüsusiyyətləri və s.

Oxucular arasında bədii ədəbiyyatı təbliğ etməyin ən geniş yayılmış şifahi üsulu kitab müzakirəsi, oxucu konfransı, ədəbi-bədii gecədir. Ədəbi-bədii gecəyə ədəbiyyat müəllimləri, qələm yoldaşları dəvət oluna bilər. Tədbir iki hissəli olmalıdır. Birinci hissədə Səməd Vurğunun həyat və yaradıcılığı haqqında məruzə olmalı, çıxışlar dinlənilməlidir. Tədbirin ikinci hissəsində isə onun şeirlərindən parçalar söylənilməli, səhnəciklər göstərilməli, mahnılar səslənməlidir. Ədəbi-bədii gecənin keçirilməsinə kömək məqsədilə hazırladığımız ssenarini təqdim edirik.

"Vurğun öldü deməyin, bir əbədi sənəti var"

I Aparıcı: Hörmətli tədbir iştirakçıları, xalq şairi S.Vurğunun 110 illik yubileyi ilə əlaqədar təşkil edilmiş ədəbi-bədii gecəyə xoş gəlmisiniz.

O, dünyaya qış fəslini yerini bahara verəndə, gündüzlə gecənin bərabərləşdiyi gündə Novruzda göz açdı. Adını Səməd qoydular. Tanrı xoşbəxt bir tale yazmışdı onun baxtına. Bu xoşbəxtliyin ən əsas cəhəti o idi ki, parlaq şairlik istedadı vermişdi ona, bir də çox böyük bir ürək. Vətənə-doğma Azərbaycana hədsiz məhəbbət dolu bir ürək. Bu ürək ilk gənlik illərindən gur məşəl kimi yanaraq, S.Vurğunun həyat və yaradıcılıq yolunu işıqlandırır. Hamar, rahat deyildi bu yol: Sovet imperiyasının xalqların torpaqlarına, mənəvi dəyərlərinə təcavüz illərindən,

kommunist ideyasının amansız təzyiqindən, dəhşətli repressiya mərhələsindən, faşizmin insanlara gətirdiyi fəlakətlərdən, daha nələrdən, ...nələrdən... keçməli oldu vətəninə, xalqına vurğun istedadlı şair....Çox ağır və əzablı yol idi bu yol. Amma S.Vurğun məhəbbəti, zəkası və istedadı sayəsində, sabaha olan böyük inamı hesabına, bir də xalqına sonsuz məhəbbət gücünə keçdi bu yolu.

II Aparıcı: Xalq həssasdır-onu sevənləri sevir xalq: Vətəninə, torpağını sevənləri sevir xalq. S.Vurğun da belə insanlardan idi, belə şəxsiyyətlərdən idi, ən adi çobanından tutmuş, şöhrətli aliminədək-küll halında sevirdi xalqını, sevirdi torpağını-Vətəninə Azərbaycanı. Görün necə də gözəl, necə də səmimi, saf və təmiz bir dillə elan edirdi bu sevgisini.

S.Vurğunun “Azərbaycan” şeiri ifa edilir.

El bilir ki, sən mənimsən,
Yurdum, yuvam, məskənim sən,
Anam doğma vətənim sən!
Ayrılarımı könül candan?
Azərbaycan, Azərbaycan!
Mən bir uşaq, sən bir ana,
Odur ki, bağliyam sana,
Hanki səmtə, hanki yana
Hey uçsam da yuvam sən sən,
Elim, günüm, obam sən sən!
Çox keçmişəm bu dağlardan,
Durna gözlü bulaqlardan!
Eşitmişəm uzaqlardan
Sakit axan arazları,
Sınamışam dostu, yarı...
Fəqət səndən gen düşəndə,
Ayrılıq məndən düşəndə,
Saçlarıma dən düşəndə.
Boğar aylar, illər məni,
Qınamasın ellər məni.
Dağlarının başı qardır,
Ağ örpəyin buludlardır.
Böyük bir keçmişin vardır.
Bilinməyir yaşın sən in,
Nələr çəkmiş başın sən in.
Düşdün uğursuz dillərə,
Nəs aylara, nəs illərə.
Nəsillərdən nəsillərə,
Keçən bir şöhrətin vardır.
Oğlun, qızın bəxtiyardır...
Hey baxıram bu düzlərə,
Ala gözlü gündüzlərə.
Qara xallı ağ üzlərə,
Könül istər şeir yazı;
Gəncləşirəm yaza-yaza...
Ölməz könül, ölməz əsər,
Nizamilər, Fizulilər
Əlin qələm, sinəm dəftər,
De gəlsin hər nəyin vardır.
Deyilən söz yadigardır....

I Aparıcı: S.Vurğun ilk şeirlərini 1924-cü ildə çap etdirmişdir. O yaradıcılığa başladığı zaman ürəyi qaynar hisslə və duyğularla dolu idi, sinəsində min bir arzu və xəyallar dolanırdı.

Bu duyğu və xəyalların böyük bir qismi xalqla, onun həyatı ilə bağlı idi: acısı da, şirini də o qaynar bulaqdan gəlirdi. S.Vurğun ədəbiyyatda çox sürətlə boy atdı, şairliyinin ilk qələm təcrübəsi dövrü çox tez qurtardı. Birinci şeirini çap etdirdikdən 4-5 il sonra, artıq o yetkin bir sənətkar kimi çıxış etməyə başladı. Bu dövrdə yazdığı “Şairin andı”, “Fənar”, “Tikanlı sözlər” kimi şeirlər həyatın tələblərinə cavab verirdi, dərin ictimai-siyasi məna ilə dolu idi. Zaman keçdikcə S.Vurğunun böyük istedadı şeirin və ədəbi yaradıcılığın hər sahəsində gözəl sənət yaradır. Artıq 30-cu illərdə o “Azərbaycan” şeirinin yüksəliş bayrağını ələ alır və bu günədək şeirimizin bayraqları olaraq qalır.

Bir şeir, musiqi nömrəsi.

ANA

Pək cocuğdum, yerə gömdülər səni,
Həyata qanadsız atdılar məni.
Bax, necə pozulub ömür gülşəni,
Həyat sənsiz mənə zindandır, ana!

Qoynunda bəslənir gözəl diləklər,
Layiqdir səcdəyə sənə mələklər,
Nərdəsən, gözlərim həp səni bəklər,
Bax evlədin nasıl giryandır, ana!

Sən bir günəş idin, doğdum da, batdın,
Yazıq evlədini qəmlərə atdın.
Bir cavab ver, hanki murada çatdın
Torpaqlarda neçə zamandır, ana!

Bir ah çəksəm sənsiz, qopmazmı tufan?
Əzizim anacan, gözüm anacan!
Yumuq gözlərini aç da bir oyan,
Şimdi zaman başqa zamandır, ana!

Yıxılıb payinə öpmək istərəm,
Analıq mehrini görmək istərəm,
Səni görmək üçün ölmək istərəm,
Təsəlim ah ilə fəğandır, ana!

II Aparıcı: S.Vurğun poeziyası Azərbaycan xalqının mənəvi sərvətinə çevrilib. Milyonlarla azərbaycanlı S.Vurğun poeziyasının heç vaxt qurumayacaq çeşməsində su içib, “Azərbaycan” şeiri onların bədii himnə çevrilib. S.Vurğun XXI əsrə bu xalqın müdrik söz ustası, mənəvi ucalıq rəmzi kimi qədəm basıb. S.Vurğunu yad etməyən, anlamayan bir ocaq, bir ev tapılmaz. Odur ki, sözü S.Vurğun bulağında su içib, S.Vurğun ucalığından güc alıb, sənətdə öz yolunu tutan söz adamlarına veririk.

Söz verilir yazarlara.

I.İlyası

I Aparıcı: Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində şeirlə birinci xalq qəhrəmanlıq dramlarının yaradıcısı S.Vurğundur. Onun dramları bizim milli dramaturgiya və teatrlarımızın qarşısında yeni yüksəliş yolları açdı. O, “Vaqif”, “Xanlar”, “Fərhad və Şirin” kimi yüksək bədii nümunəsi olan dramlar yazmışdır. Bu dramlarda xalqın yüksək arzu və istəkləri, nəcib insaniyyət duyğuları əks olunmuşdur. Ömrünün son illərində şairi ədəbi insani problemlər, həyatın və taleyin fəlsəfi və

tragik məqamları düşündürür. O, ömrünün amansızcasına ötüb keçdiyini hiss edir, lakin həyat eşqini yenə də itirmir. Əksinə ucadan bildirir ki, "Heç yerə, heç yana mən tələsmirəm".

S.Vurğun haqqında görkəmli şəxsiyyətlərin fikirləri.

ŞAIR, NƏ TEZ QOCALDIN SƏN!

Nemətsə də gözəl şer,
Şair olan qəm də yeyir.
Ömrü keçir bu adətlə,
Uğurlu bir səadətlə.
Görən məni nədir deyir:
Saçlarına düşən bu dən?
Şair, nə tez qocaldın sən!

Dünən mənə öz əlində
Gül gətirən bir gəlin də
Gözlərində min bir sual
Heykəl kimi dayandı lal...
O bəxtəvər gözəlin də
Mən oxudum gözlərindən:
Şair, nə tez qocaldın sən!

Ovçuluğa meyil saldım,
Gecə – gündüz çöldə qaldım,
Dağ başından enib düzə
Bir ox kimi süzə – süzə
Neçə ceyran nişan aldım;
Cavab gəldi güllələrdən:
Şair, nə tez qocaldın sən?

Bəzən uca, bəzən asta,
Ötür sazım min sim üstə.
Andı yalan, eşqi yalan,
Dostluğu da rüşvət olan,
Ürək yıxan bir iblis də
Üzəvari deyir hərdən:
Şair, nə tez qocaldın sən!

Saç ağardı, ancaq ürək
Alovludur əvvəlki tək.
Saç ağardı, ancaq nə qəm!
Əlimdədir hələ qələm...
Bilirəm ki, deməyəcək
Bir sevgilim , bir də Vətən:
-Şair, nə tez qocaldın sən!

Son.

Ədəbiyyat siyahısı

Kitablarda:

1. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri: I cild – Şeirləri;
2. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri: II cild – Şeirləri;
3. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri: III cild – Poemaları;
4. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri: IV cild – Dram əsərləri;
5. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri: V cild – Məqalələri, məruzələr, nitqlər, oçerklər.

Haqqında yazılmış əsərlər:

1. Adilxan Bayramov, "Yaşayan ömür", Bakı, "İşıq", 1990, 88 səh.

İnternet sehifələrində

<https://az.wikipedia.org/wiki/>
www.samadvurgun.com/az/seirler.php
www.samadvurgun.com/az/
www.seirler.com
www.anl.az/el/v/vs_se5-1.pdf